



TALABALARNING MUSTAQIL IJODKORLIGINI OSHIRISHDA WEB- DASTURLASHNING AHAMIYATI

Umid Ortikov Alisher o'g'li

IT PARK Universiteti

Dasturiy ta'minot muhandisligi fakulteti talabasi

+998915206101

umiddear@gmail.com

Shaxzod Ortikov Alisher o'g'li

IT PARK Universiteti

Dasturiy ta'minot muhandisligi fakulteti talabasi

+998906014933

ortikoff@icloud.com

Annotatsiya: Maqolada talabalarning mustaqil ijodkorligini oshirishning pedagogik diagnostik parametrlari aniqlashda Web-texnologiyalardan foydalanish masalalari yoritilgan.

Tayanch so'zlar: talabaning shaxsiy ta'lim traektoriyasi, mustaqil ijodkorlik, kredit-modul, kognitiv, kompetensiya, veb texnologiya, divergent fikrlash, inersiya, kreativ, axborot va ta'limiy resurslar.

KIRISH

Bugungi jamiyatda sodir bo'layotgan yangiliklar hayotning barcha sohalarida tegishli o'zgarishlarni talab qilmoqda. Bu esa oliy ta'lim tizimida bo'lajak kadrlarni tayyorlash sifatiga, talablarning oshishiga olib keldi. Oliy ta'limning talablari nafaqat ma'lum miqdordagi bilim, ko'nikma va tajribani o'tkazishga, balki unga turli xil kognitiv va kasbiy vazifalarni mustaqil ravishda hal qilish imkonini bermoqda. Oliy ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar samaradorligini oshirish, ta'lim jarayonini tashkil etish bilan bog'liq tizimni takomillashtirish borasida bir qator ishlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 31 dekabrda "Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini tashkil etish bilan bog'liq tizimni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 824-sonli Qarori asosida 2021/2022 o'quv yilidan boshlab respublikamizdagi barcha davlat oliy ta'lim muassasalari ECTS asosida ta'limning kreditmodul tizimini joriy tartibi belgilandi. Shunga ko'ra, talabaning shaxsiy ta'lim traektoriyasi shakllantirishda u tomonidan tanlangan hamda unga ketma-ketlikda bilimlarni to'plash va xohlagan kompetensiyalar yig'indisiga ega bo'lish imkoniyatini beradigan yo'nalish (marshrut) etib belgilandi. Shu bois talaba o'zining o'quv yuklamasini bajarishda o'quv faoliyati turlari – ma'ruza, amaliy mashg'ulot, seminar, laboratoriya ishi,



kurs loyihasi (ishi), amaliyot va mustaqil ishni amalga oshirishda axborot resurslariga va veb texnologiyalarga murojaat etish orqali ta'limiy resurslar olishadi.

Bo'lajak mutaxassis kadrlar o'zining shaxsiy kompetentligini shakllantirishning asosiy usullari biri bu mustaqil ijodiy faoliyat bilan ishlashdir. Pedagogik jarayonda nazariya va amaliyotlarni asosida o'qitish uslublari va shakllarini takomillashtirish, ta'limga shaxsiy yondashuvni amalga oshirishga qaratilgan pedagogik diagnostik parametrlarni ishlab chiqish muammolarini hal qilish masalalari mazkur maqolada e'tirof etilgan. Natijada, mustaqil ijodkorlikka ega bo'lgan mutaxassislarning ijodkorligini shakllantirish shubhasiz ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Odatda talabalarning mustaqil ishlash ijodkorligi asosini quyidagi tamoyillar tashkil etadi: mustaqil faoliyat, rivojlanish va ijodiy yondashuv, maqsadli ishni rejalashtirish, shaxsiy-faoliyatli yondashuv.

A.G.Molibog nuqtai nazaridan talabalarning mustaqil ijodkorligini tashkil etish quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

- barcha mustaqil vazifalarni hajmi va vaqt bo'yicha tartibga solish; – talabalarning mustaqil ishlashi uchun sharoit yaratish;
- mustaqil ishlarni boshqarish¹.

Jamiyatning jadal rivojlanishi insondan ijodiy fikrlashni va turli xil muammolarni hal qilishga ijodiy yondashishni talab qiladi. Ijodiy tafakkurga ega inson uchun har qanday faoliyat turida o'zini ko'rsatish va yuqori natijalarga erishish ancha oson kechadi.

Ijodkorlik qobiliyatining o'ziga xos turi sifatida amerikalik psixologlar J.Gilford va E.P.Torrenslarning keng qamrovli tadqiqotlari amalga oshirilgan. Masalan, J.Gilford ijodkorlikni tavsiflovchi intellektual qobiliyatlarning 16 ta faraziy omilini ajratib ko'rsatgan. Ular orasida fikrlashning ravonligi, aniqligi, o'ziga xosligi, muammolarga sezgirliigi va boshqalar bor. U ularni «divergent fikrlash» umumiy nomi ostida birlashtirgan².

¹ Учебно-методический комплекс по дисциплине компонента учреждения высшего образования "Организация самостоятельной работы студентов" модуля "Введение в специальность и учебную деятельность студента" для специальности 1-23 01 04 «Психология». стр. 14

² https://studbooks.net/1627047/psihologiya/kontseptsii_kreativnosti_tvorcheskoy_sposobnosti_zavisyaschey_intell_ekta Концепции креативности, как творческой способности, не зависящей от интеллекта



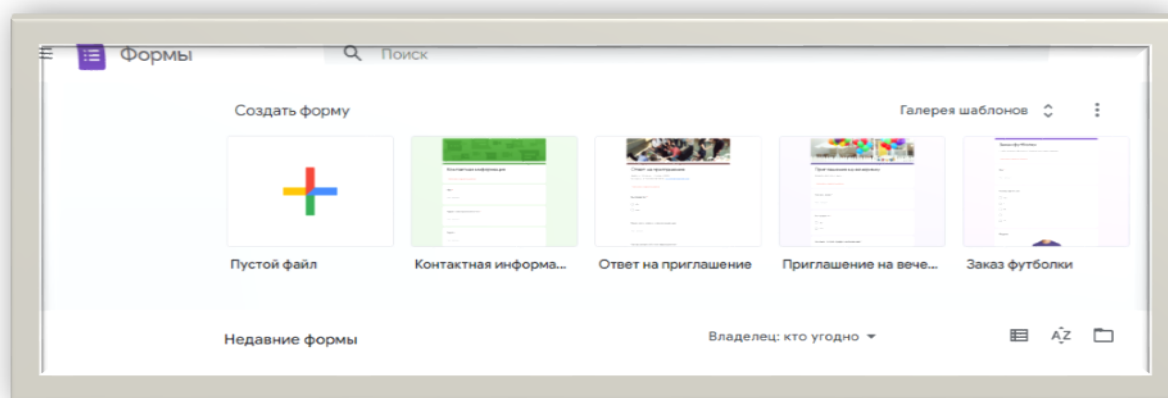
Shuningdek, I.P.Podlasiy didaktika va ta'lim nazariyasi muammolariga bag'ishlangan fundamental asarida "Pedagogik diagnostika ta'lim jarayonining barcha tomonlarini aniqlash va uning barcha oqibatlarini aniq belgilashdir" deb ta'riflagan. Diagnostikasiz o'quv jarayonini samarali boshqarish va mavjud sharoit uchun maqbul natijalarga erishish mumkin emas. Shu bilan birga I.P.Podlasiy pedagogik diagnostikaning quyidagi uchta asosiy tamoyilini shakllantirdi. Bularga ob'ektivlik, izchillik va tashqi ko'rinish deb qaragan³.

Yuqorida qayd etilgan olimlarning ilmiy izlanishlari tahlil qilinganda shunday xulosaga kelish mumkinki, pedagogik diagnostikaning yagona tamoyillari va talqini haqida asosiy jihatlar hamda umumiy tushunchalar mavjud emas. Buni tadqiqot maqsadlari, vazifalari va diqqatimizdagi farqlar bilan izohlash mumkin. Demak, I.P.Podlasiy va S.K.Kaldiboevlarning asarlari odatda didaktik xarakterga ega bo'lib, M.I.Bekoeva ishlarida esa o'rta maktabda pedagogik diagnostikadan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari o'z aksini topgan⁴. Orlovaning ishlari chet tillarini o'qitishda talabalarning aqliy qobiliyatlarini rivojlantirish vositasi sifatida diagnostikaga bag'ishlangan.

Ochiq ta'lim va axborot-kommunikatsiya pedagogik muhitida talabalarning o'quv faoliyatini boshqarishni o'rganish axborot jamiyatida ustuvor ilmiy sohalardir. Oliy ta'limda talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini samarali boshqarishning didaktik shartlari so'rovnoma orqali o'rganishdir. Shunday qilib, talabalar mustaqil ishlash va izlanish paytida noaniq talablar, maxsus adabiyotlarning yetishmasligi, kurs mavzusi bilan nomuvofiqlik kabi qiyinchiliklarga duch kelganligi aniqlanadi. Shuning uchun talabalarning mustaqil ishlashi uchun <https://docs.google.com/forms> muhitida so'rovnoma shakli yaratildi (1-rasm).

³ Подласый И.П. Педагогика. Новый курс: Учебник для студ. пед. вузов. В 2 кн./ И.П. Подласый. – М.: ВЛАДОС, 1999. – Кн. 1: Общие основы. Процесс обучения

⁴ Бекоева М.И. Принципы и этапы реализации педагогической диагностики./ М.И. Бекоева // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – № 1-1. – С.1055.



1-рasm. <https://docs.google.com/forms> muhitida so‘rovnoma shaklini yaratish

Talabalarning mustaqil ishlash ijodkorligi oshirish bo‘yicha so‘rov natijalari talabalar ishlash texnikasini tushunish uchun qiziqarli hisoblanadi. Ushbu so‘rov natijasida talabalar darslarga o‘z-o‘zini tayyorlash jarayonida asosan darslik yoki boshqa o‘quv materiallaridan ko‘ra ma‘ruza maqolalari va elektron resurslardan foydalanadilar⁵.

TAHLIL VANATIJALAR

O‘quv jarayonining bir qismi sifatida talabalarning mustaqil ishlarining xususiyatlarini tashxislash so‘rovnoma asosida amalga oshirildi (2-rasm). Bu so‘rov talabalarga mustaqil ishlashining ayrim elementlarini realizatsiya qilish bo‘yicha o‘z-o‘zini baholashlarini aytib berish, mustaqil ishlarining samaradorligini taxminlash va o‘quv faoliyati haqida fikrmulohazalarini ko‘rsatish imkoniyatini berdi. So‘rovnomaning bo‘sh qismida respondentlarga ushbu savol bo‘yicha o‘z fikrlarini kengaytirishni taklif qilish uchun savollar va javob variantlari mavjud (masalan, “ha”- «yo‘q» - yoki «qoniqarli» -»juda yaxshi» - «a’lo»).

⁵ Yuldoshev I.A. Axborot–kommunikatsion texnologiyalar muhitida pedagogik diagnostika tizimlari va dasturlarini joriy etish zarurati // *Sovremennoe obrazovanie (Uzbekistan)*. – 2020. – №. 8 (93). – S. 10-15.



Новая форма

TALABALARNING MUSTAQIL IJODKORLIGINI OSHIRISHDA WEB-DASTURLASHNING AHAMIYATI TO'G'RISIDA SAVOLLAR

Mustaqil ijodkorlikni oshirishda WEB-dasturlashning ta'siri bormi?

Ha

Yo'q

Добавить вариант или [добавить вариант "Другое"](#)

Обязательный вопрос

2-rasm. Talabalarning mustaqil ijodkorligini oshirish bo'yicha so'rovnoma

Talabalar tomonidan berilgan javoblarining taqsimlanishini tahlil qilish universitet talabalarini individual ishlarga e'tibor beradi, mustaqil ishning asosiy shakllariga ega va o'quv jarayonining bir qismi sifatida unga ijobiy munosabatda bo'ladi degan xulosaga kelishga imkon beradi. Shuni ta'kidlash kerakki, bu ma'lumotlar talabalarining o'zini o'zi tahlil etishi va sub'ektiv natijalaridir.

Bunday baholarni birlashtirish bo'yicha maxsus ko'rsatma yo'q edi, bunday javoblar juda ishonchli emas, bu shubhasiz tahlil samaradorligiga ta'sir qildi. Shunday qilib, bu qiymatlar emas, balki baholarning qiymatlari o'rtasidagi korrelyatsiyalar tahlil uchun qiziqish uyg'otadi. Talabalar tomonidan mustaqil ishni amalga oshirish xususiyatlarini aniqlash uchun biz korrelyatsiya tahlilidan foydalanamiz. So'rov natijalariga ko'ra, tahlil qilish jarayonida talabaning shaxsiy xususiyatlari, uning mustaqil ishning ma'lum shakllarini afzal ko'rishi va mashg'ulotlarning muvaffaqiyati o'rtasidagi bog'liq.

XULOSA

Raqamli texnologiyalarining rivojlanishi ta'lim mazmuni va usullarini tubdan o'zgartirdi. Dunyoda mamlakat rahbarlari o'z millatdagi fuqarolarning kelajagini



aniqlash uchun ta'limni diqqat bilan targ'ib qilmoqdilar. O'qituvchi o'z talabalariga dars berish uchun ko'proq mustaqil ijodiy ta'lim olish usullarini ishlab chiqishi kerak. O'tgan tadqiqotlar shuni isbotlamoqdiki, talabalarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish talabalarning ijodkorligi va o'rganish yutuqlariga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Web texnologiyalarga asoslangan davrning yondashuvi ijodiy fikrlashni o'qitish vositalarini inqilob bilan o'zgartirdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Учебно-методический комплекс по дисциплине компонента учреждения высшего образования “Организация самостоятельной работы студентов” модуля “Введение в специальность и учебную деятельность студента” для специальности 1-23 01 04 «Психология». стр. 14
2. https://studbooks.net/1627047/psihologiya/kontseptsii_kreativnosti_tvorcheskoy_sposobnosti_zavisyashey_intell_ekta Концепции креативности, как творческой способности, не зависящей от интеллекта
3. Подласый И.П. Педагогика. Новый курс: Учебник для студ. пед. вузов. В 2 кн./ И.П. Подласый. – М.: ВЛАДОС, 1999. – Кн. 1: Общие основы. Процесс обучения
4. Бекоева М.И. Принципы и этапы реализации педагогической диагностики./ М.И. Бекоева // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – № 1-1. – С.1055.
5. Yuldoshev I.A. Axborot-kommunikatsion texnologiyalar muhitida pedagogik diagnostika tizimlari va dasturlarini joriy etish zarurati // Sovremennoe obrazovanie (Uzbekistan). – 2020. – №. 8 (93). – S. 10-15.